

*Een grote larve van de sluipwesp *Acrodactyla quadrisculpta* parasiteert op een schaduwstrekspinn. Dit merkwaardige fenomeen kwam naar voren in een lezing over insecten door Dick Belgers op de ALV van 20223. Zie verder in deze nieuwsbrief. Bron Dick Belgers*

Agenda

- **Zaterdag 8 april en zaterdag 17 oktober, voorjaarsplantenbeurs** Groei & Bloei op Hofstede Eycken-dal, Jachthuislaan 68 Soest, 10.00-12.00 uur.
- **Woensdag 12 april, lezing over de toekomst van de Soester Eng** door landschapsarchitect Paul Roncken, De Rank, Soesterbergsestraat 18, Soest, 20.00 uur, gratis. Zie artikel.
- **Zaterdag 15 april**, 10.30-15.00 uur, open dag Paleistuin tegenover Paleis Soestdijk. **Voor dit jaar zijn er weer 15 open dagen gepland.** De hele planning staat [hier](#).
- **Zaterdag 15 en zondag 16 april**, Nationale Bijentelling Dag. [Doe mee!](#)
- **Donderdag 27 april, Koningsdag, IVN-fietsroute** af te halen bij molen De Windhond aan de Molenstraat in Soest, 10.30-12.00 uur
- **Zondag 30 april, weidevogelwandeling** in de Eempolder, 10.00 uur vertrek vanaf de Theetuin Eemnes, Meentweg 131, Eemnes.
- **Zaterdag 6 mei, vogeltelling** op de Westdijk in Bunschoten-Spakenburg, bij het elektrische gemaal, 09.00-10.00 uur. Iedereen welkom. Er zijn telescopen aanwezig.
- **Tot en met 7 mei**, wisselexpositie Guus Kruis **met schilderwerken van uilen en raven**, Museum Soest, Steenhoffstraat 46, open op wo, vr, za, zo van 13.30 uur tot 17.00 uur.
- **Zaterdag 10 juni, borrel voor vrijwilligers**, IVN Eemland, Jachthuislaan 68, Soest, 16.00-19.00 uur.
- **Zaterdag 24 juni, excursie voor leden en donateurs van IVN Eemland** naar het Leersumse Veld en de Londo Heemtuin, vanaf 09.00 uur, zie artikel in nieuwsbrief februari.

Verslag van de ALV 2023

Piet van Dijk

De algemene ledenvergadering (ALV) van het IVN Eemland vindt op 23 maart 2023 plaats. Als gast is aanwezig Ina Veldhuis van de afdeling Amersfoort. Zij is tevens onze vertrouwenspersoon. Haar nieuwe mailadres is vcp.ivnamersfoort@gmail.com.

1. Opening

Er zijn enkele afmeldingen en er worden geen nieuwe agendapunten aangedragen.

2. Mededelingen

- Voorzitter Harm Jan Luth memoreert dat het zijn laatste ALV is, omdat hij vanavond zal aftreden als voorzitter, wat hij sinds april 2014 is geweest. Hij memoreert dat zijn voorganger hem enkele keren gevraagd heeft, totdat hij besloot ja te zeggen. Hij zegt blij te zijn dat hij in de loop van de jaren de NGO heeft gevolgd, waardoor hij veel meer begrip heeft van wat er allemaal gebeurt binnen het IVN.
- Verder merkt hij op dat in zijn beginjaar het 80-jarig bestaan van de afdeling is gevierd. Dat betekent dat het IVN Eemland in 2024 het 90-jarig bestaan kan vieren.
- De voorzitter heet Ina Veldhuis uit Amersfoort welkom, zij is vertrouwenspersoon ook voor onze afdeling. De voorzitter laat weten dat er binnenkort op de nieuwe website van de afdeling ook een stukje komt over de positie van de vertrouwenspersoon.

Blauwe reiger. Foto Hans Visser

3. Verslag ALV 2022

Wordt zonder opmerkingen goedgekeurd.

4. Terugblik

Jaarverslagen

- Het jaarverslag van het bestuur wordt vastgesteld zonder opmerkingen, alsmede de verslagen van de diverse werkgroepen.
- Penningmeester Wim Koster geeft een korte toelichting op het financieel jaarverslag van 2022. De vereniging is gezond, er is een flinke reserve aanwezig. Het verslag is akkoord.
- De kascommissie (Dick Nagelhout en Tim de Wolf) laat weten: 'Op grond van onze controle hebben wij geconcludeerd dat het Financieel Jaarverslag 2022 een getrouw beeld geeft van de grootte en samenstelling van het vermogen per 31 december 2022 volgens de Balans en van het resultaat over 2022 volgens de Staat van baten en lasten. Daarnaast zijn wij van oordeel dat de achterliggende administratie over 2022 ook dit jaar weer keurig is bijgehouden en er heel geordend uitziet. Wij stellen de Algemene Ledenvergadering voor om het bestuur decharge te verlenen over het verslagjaar 2022'. De ALV gaat hiermee bij acclamatie akkoord.

Plannen 2023

- Voor de **kascommissie van 2024** wordt Dick Nagelhout volgend jaar vergezeld van Elly van de Veen.

- De penningmeester geeft een korte toelichting op de **begroting 2023** en merkt onder meer op dat er een flinke opschoning van de ledenlijst heeft plaatsgevonden. De begroting wordt goedgekeurd door de vergadering.
- **Contributie 2023**: het bestuur doet nu nog geen voorstel tot contributieverhoging (is momenteel 20 euro), maar vraagt de vergadering mandaat om te onderzoeken of uitplaatsing van de administratie naar het landelijk kantoor haalbaar is. Een nadeel is dan dat de contributie voor leden die zich landelijk aanmelden omhoog moet naar 25 euro, het landelijke tarief. Daarvan krijgt de afdeling 12,50 euro. Van de 20 euro voor de lokale leden moet er ook 12,50 worden afgedragen, zodat we minder overhouden. Belangrijk vinden de aanwezige leden wel dat we een lokale afdeling blijven waarbij de leden zich thuisvoelen.
- Het bestuur werkt aan **nieuwe statuten**, die de oude uit 1979 vervangen. Officieel moeten de statuten op basis van de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen uiterlijk 2026 zijn veranderd.

5. Bestuursverkiezing

- Wim Kok en Wim Koster treden reglementair af maar stellen zich opnieuw herkiesbaar. De ALV gaat bij acclamatie akkoord.
- Secretaris Piet van Dijk treedt reglementair af maar is volgens de statuten na twee perioden van drie jaar niet meer herkiesbaar. Toch stelt het bestuur hem voor om nog voor een periode van drie jaar te herbenoemen. De ALV gaat bij acclamatie akkoord.
- Harm Jan Luth treedt af na tien jaar. De secretaris memoreert de inzet van hem door de jaren heen als technisch voorzitter, gezicht van de vereniging, verbinder en persoon met humor. Namens bestuur, leden en donateurs dankt hij de voorzitter voor alles wat hij voor het IVN Eemland heeft gedaan en betekend. Harm Jan wil als vrijwilliger nog actief blijven.

6. Afscheid Alma Dijkgraaf en Mary van der Bijl

Namens het bestuur spreekt Tanneke Voorintholt **Alma Dijkgraaf en Mary van der Bijl** toe die sinds 2002 het coördinatorschap van de Scholenwerkgroep op zich namen. Ze memoreert een aantal hoogtepunten uit de afgelopen jaren, zoals hun werk voor het project Van Luchtkasteel tot Dassenburcht, dat samen met Jean Meerts van de Staalwijklaan jarenlang kinderen naar het bos toe bracht om kennis te maken met de natuur. Momenteel heeft de werkgroep 17 leden. Alma en Mary zijn hoopvol gestemd over hun opvolging, nu enkele leden van de nieuwe gidsopleiding kennis hebben gemaakt met de werkgroep.

7. Rondvraag

- Corry Heus merkt op dat de strijd tegen de komst van een mountainbikeroute op de wal in De Zoom bij Soest gelukt is, omdat die geschrapt is. (zie verderop in deze nieuwsbrief).
- Nelleke Bary merkt op dat er een webcam is geplaatst bij een plas-drasgebied nabij Bunschoten van het project Beleef de Lente. De webcam is [hier](#) te vinden.

Welkom nieuwe leden!

We heten de volgende nieuwe leden welkom bij het IVN Eemland: Bram Kruit, Leida Wagenaar, Meint Hiemstra, Wietse Bakker, Mirjam van der Leer, Renatus Willemsen, Judith Breijer, Mia Egberts, Sissy Traa-de Groot, Jolanda aan de Stegge, Niels Tiemessen, Marnix Cleveringa en Tonny van den Hengel.

Het bizarre leven van een sluipwesplarve etc.

Piet van Dijk (n.a.v. lezing Dick Belgers)

● Dick Belgers van de Wageningen Universiteit hield op 23 maart de leden die aanwezig waren tijdens de Algemene Ledenvergadering aan zich gekluisterd door een **boeiende lezing over insecten** met prachtige beelden. Hieronder een paar brokjes informatie. Wie meer wil weten kan op research.wur.nl/en/publications of bij [Eis Kenniscentrum Insecten](#) verder speuren.

Hoplismenus (spec.), een sluipwesp. Foto Dick Nagelhout

● Er zijn in Nederland **20.000 soorten insecten** waargenomen: vlinders 2200, kevers 2400, snavelinsecten 1600, vliegen 5300, vliesvleugeligen 4900 (bijen, mieren, wespen), sluipwespen 1400. In zijn tuin in Wageningen vond Belgers 2433 insecten, in Wageningen zijn 6000 insecten waargenomen, in Soest 2791 (via [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl)). Kijk eens op nederlandsesoorten.nl voor een overzicht van de biodiversiteit.

● **Achteruitgang van bijen**: verdwenen 46 soorten, ernstig bedreigd 30 soorten, bedreigd 42 soorten, kwetsbaar 38 soorten, gevoelig 25 soorten, niet bedreigd 150 soorten. Van de in Nederland 360 voorkomende wilde bijen staan er 181 op de rode lijst.

● Sluipwespen van de groep van de Polysphinctini hebben een bijzondere levenswijze. Het vrouwtje van wesp legt een eitje op het achterlijf van een spin. Wanneer het eitje is uitgekomen brengt de larve haar hele leven op het achterlijf van de spin door. Er kunnen ook maanden voorbij gaan voordat de sluipwesplarve toeslaat, zodat de gastheer nog kan groeien. Ze maakt kleine wondjes in de huid en voedt zich met lichaamsvloeistof van de spin. Na verloop van tijd ontwikkelt de larve bulten op de rug, een teken dat ze bijna volgroeid is. Ze zuigt dan de spin leeg, **de 'grote slurp' genaamd**, en verpopt zich in het web.

- Een bijzonder geval is *Acrodactyla quadrisculpta*. Deze sluipwesp parasiteert bij spinnen en lijkt een voorkeur voor strekspinnen te hebben. Er wordt een eitje op de rug van de spin gelegd. De larve die daaruit komt maakt kleine gaatjes in het achterlijf van de spin en zuigt af en toe wat lichaamsvloeistoffen op. De larve groeit uit tot ongeveer de grootte van het achterlijf van de spin.
- Op een gegeven moment geeft de larve aan de spin de ‘opdracht’ om niet een web te maken maar een lange dikke draad. Vlak voor de verpopping zuigt de larve in een paar uur de hele spin leeg. De larve hangt vervolgens aan de dikke draad en is daardoor beschermd tegen vijanden op de grond.

Boswachters: ‘Rust voor kraamkamer natuur’

Miranda Mens, provincie Utrecht

- Het is duidelijk zichtbaar in de natuur: de lente is begonnen. De komende maanden is de natuur extra kwetsbaar. Helaas zien boswachters dat nog niet iedere bezoeker rekening houdt met het broedseizoen. Ook zijn de regels bij een bezoek aan de natuur niet bij iedereen bekend. Daarom roepen de boswachters in Nederland iedereen op: ‘blijf op de paden, hond aan de lijn en laat geen afval achter.’

- Met deze gezamenlijke actie vragen alle boswachters in Nederland bezoekers om rekening te houden met kwetsbare dieren in natuurgebieden. De gevolgen van verstoring in de natuur zijn juist in het voorjaar groot en hebben effect op parende, broedende, barende of zogende dieren. **De verstoring komt door loslopende honden, mensen die van het pad af gaan en plekken betreden waar dat niet mag.** Maar ook afval dat bezoekers achterlaten in de natuur is een probleem omdat bijvoorbeeld vogels de rommel gebruiken in hun nest waar kuikens in verstrikt kunnen raken.

- Veel mensen beseffen niet wat hun gedrag betekent voor de natuur en waarom de regels in de natuur er eigenlijk zijn. „Het gevolg van verstoring is dat vogelsoorten die op de grond broeden worden verjaagd en hun kuikens niet overleven, jonge reekalfjes worden verstoten, hazen raken in de stress en dassen worden verstoord bij hun burcht waardoor ze hun hol niet meer uit durven om voedsel te halen voor hun jongen. Iedereen is van harte welkom in de natuur, maar bedenk dat we als mensen te gast zijn in ‘het thuis’ van planten en dieren”, zegt boswachter Cees Groenesteijn van **landgoed Pijnenburg**.

- Het Utrechts Samenwerkingsmodel Natuurtoezicht (USN) deelt deze zorg voor onze kraamkamers. Naast Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten zijn het Utrechts Landschap,

Utrecht Particulier Grondbezit (UPG), de Unie van Bosgroepen, Natuurcollectief Utrecht, RUD Utrecht en Provincie Utrecht onderdeel van het USN. De gemeenten **Baarn**, Rhenen en **Soest** zijn inmiddels ook aangesloten. In het USN zijn afspraken gemaakt om handhavers en toezichthouders beter te laten samenwerken in Utrechtse natuurgebieden.

Zandhagedis (Lacerta agilis), wordt ook wel duinhagedis genoemd. Foto Peter van der Wijst

- In veel gebieden hangen daarom sinds deze week posters, borden of spandoeken met de tekst 'welkom in de kraamkamer van Moeder Natuur'. De natuurorganisaties willen hi ermee bezoekers verwelkomen en tegelijkertijd wijzen op de kwetsbaarheid van de plek waar ze zijn. Het broedseizoen duurt van 15 maart tot 15 juli.
- De meeste wandelpaden zijn zo aangelegd dat er voldoende rustgebied overblijft waar wilde dieren zich kunnen terugtrekken, met tegelijkertijd ook genoeg ruimte voor wandelaars, fietsers en ruiters om van de natuur te genieten. Op de websites van de terreineigenaren staat per gebied aangegeven of er afsluitingen zijn in verband met het broedseizoen.

Bergeenden. Foto Wim Smeets

Lezing over de toekomst van de Soester Eng

Kees Waagmeester, voorzitter Vrienden van de Eng

Molen De Windhond (2008) op de Soester Eng, met rogge op de voorgrond. Foto Vrienden van de Eng

- Wat is de toekomst van de Soester Eng? Welk toekomstbeeld geeft ons en komende generaties houvast om een eng als die van Soest te blijven ontwikkelen? Over deze belangrijke vraag houdt landschapsarchitect Paul Roncken de dertiende Soester Englezing, waarvoor wij iedereen met groot genoegen uitnodigen.
- De lezing wordt gehouden op **woensdagavond 12 april** in de kerkzaal van Cultureel Centrum **De Rank, Soesterbergsestraat 18**, naast De Willemien, Soest. **Aanvang 20.00 uur**.
- Dr. ir. Paul Roncken adviseert de provincie Utrecht over trends en ruimtelijke ontwikkelingen in landelijk en stedelijk gebied. Hij is verbonden aan de leerstoelgroep landschapsarchitectuur van de Wageningen Universiteit en is directeur van de stichting NatuurCollege, een innovatienetwerk voor hedendaagse relaties tussen mens en natuur in onderzoek, onderwijs en verbeelding.
- Roncken bespreekt de meerdere paden die mogelijk zijn om de Soester Eng te behouden voor toekomstige generaties. Als bijvoorbeeld bodem en water sturend worden, dan heeft dat gevolgen voor het grondgebruik en beheer en de aanwezige gewassen. Als de Utrechtse Heuvelrug zich ontwikkelt met grote stille natuurkernen en levendige flanken met meer recreatieve verbindingen, dan kan de Soester Eng drukker gaan worden.

- Als de nadruk komt te liggen op het verduurzamen van de relatie met de bebouwing om de Eng heen, dan kan dit aanleiding zijn voor meer intensieve voedselnetwerken, het telen van biologische grondstoffen voor isolatiematerialen en het versterken van biodiversiteit in de overgangen van gevels, tuinen en landschapselementen.
- Het is voor een levendig gesprek tijdens en na afloop een pré als er een jonge generatie aanwezig is. Laat daarom iedereen een jonge generatiegenoot mee uitnodigen!
- Aanvang 20.00 uur, toegang gratis. Vanaf 19.30 uur van harte welkom voor een kopje koffie. Voor meer informatie www.soestereng.nl

QR-codes vertellen wandelaars meer over de Soester Eng

Kees Waagmeester

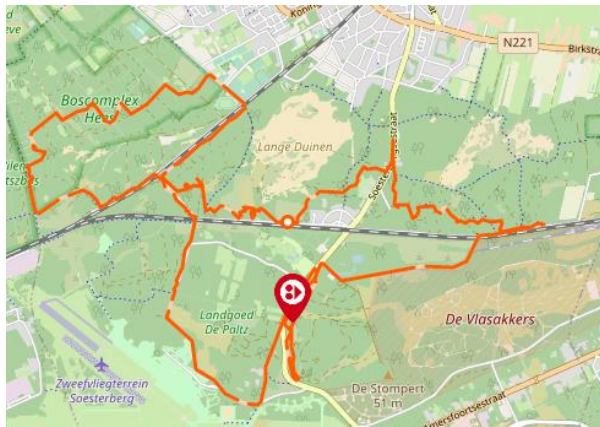
- Wandelaars of toevallige passanten kunnen vanaf 23 maart via een QR-code op de Soester Eng meer informatie krijgen over bijzondere plekken op de zuidelijke Eng. De beheerder van onder meer de Eng, Jan Tupker, zal de laatst aangebrachte QR-code op die datum om 11.00 uur feestelijke onthullen.
- De zes QR-codes op verschillende plekken op de Eng leiden naar bijbehorende pagina's op de website VriendenSoesterEng.nl. Door met een mobiele telefoon de QR-code in te scannen kunnen passanten/wandelaars een tekst lezen of beluisteren. De informatie gaat vooral over het verleden op en om de Eng.
- De informatie is ook direct op de website VriendenSoesterEng.nl te lezen en te beluisteren in de rubriek 'Hier op de Eng'.
- De locaties en onderwerpen zijn:
 - Zuivelfabriek De Soester
 - De Tweede Wereldoorlog
 - De Windhond vroeger en nu
 - De Kolonieweg
 - De prehistorische grafheuvel
 - De Boeren van de Eng

Plan voor mountainbikeroute over boswal geschrap

Corry Heus

- Het verguisde plan om de nieuwe Utrechtse Heuvelrug MTB-route voor een gedeelte over de oude en kwetsbare hoge boswal (eigenaar ASR) bij de Zoom te laten lopen, is na veel vasthoudendheid van Hans Kampf, mijzelf én support van betrokken IVN'ers van Eemland definitief van de baan.

De MTB-route bij Soest, waar nog volop aan gewerkt wordt, is 22,6 kilometer. De rijrichting is linksom. Zie [hier](#).

- Het was een lastige en moeizame weg die we hebben afgelegd, er waren wat hakken in het zand want na vier jaar voorbereiding werd de route eindelijk gerealiseerd, dus een tegenvaller voor de organisatie dat er tegenstand was. Gelukkig was de contactpersoon van de stichting MTB Utrechtse Heuvelrug, na alle inspanning en vasthoudendheid van onze kant, ook van overtuigd dat de route over de kwetsbare boswal geen goed plan was.

- De route gaat nu tijdelijk een stukje langs een andere route tot er toestemming is voor het verleggen van de route. Dat er niet gelijk in het beginstadium geprotesteerd is komt domweg omdat het plan nooit transparant is voorgelegd aan de burgers van Soest, er geen informatie is opgevraagd over inventarisatielijsten en kennis van de flora en fauna, de geologie en het cultuur-historisch aspect binnen het IVN Eemland.

- We zijn blij dat we in ieder geval dit kleine stukje van de route nog hebben kunnen beschermen en wandelaars en natuurliefhebbers nog héél lang kunnen genieten van deze

unieke boswal! Dit alles met geduld en stille diplomatie zonder stukken in de krant enz. waartoe we zeker overgegaan zouden gaan als de route er niet verlegd zou worden.

- Voor meer informatie zie [deze website](#) van de MTB-stichting.

Kijk eens rond bij het digitale filmhuis van het Geopark

- In [het filmhuis](#) van het Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht zijn zo'n 45 geo-gerichte films verzameld, kort en wat langer, die ieder op een andere manier aspecten van aardkundige waarde of de historie belichten.

- Onderwerpen zijn onder meer: Het ijskoude verleden van de Utrechtse Heuvelrug, Natuurgeweld in het midden van Nederland, De Utrechtse Heuvelrug was ooit een landbouwgebied (zie foto, zogeheten celtic fields waar nu bos is).

Voorjaarsplantenbeurs bij Hofstede Eycken-dal

Harm Jan Luth

- De voorjaarsplantenbeurs van Groei & Bloei is op zaterdagmorgen 8 april op het erf van Hofstede Eycken-dal in Soeset van 10.00 tot 11.00 uur. De tuin is open tot 12.00 uur.

- Er is een fantastisch aanbod van eenjarige plantjes en meerjarige kruiden tegen kleine prijsjes. Verder ook ruilplanten, zaden, stekken, potten, boeken, biovin (biologisch meststof) en meer. Ook kun je kennismaken met diverse groene organisaties uit de regio.

- Leden van Groei & Bloei hebben korting op vertoon van de ledenpas!
Toegang, koffie en thee zijn gratis.
Eycken-dal vind je aan de Jachthuislaan 68 in Soestdijk (hoek Biltseweg - Koningsweg).
Nadere informatie: Harm Jan Luth tel.06 5159 8157.

Bloesem in de Kwekerij/boomgaard

Wim Kok

● In de Kwekerij/boomgaard tegenover Paleis Soestdijk is de afgelopen winter veel werk verzet. Het achterste vak is er bij gekomen en ingericht. Er is rond de oude walnoot een boombank geplaatst, er zijn fruit- en notenbomen geplant en er is een tuindeel aangelegd voor moestuin en (wilde) bloementuin. Dit voorjaar gaan we hier meer zaaien en planten. Vooraan is er binnen een haag een extra bessentuin bijgekomen met 5 soorten bessen van veel verschillende rassen.

- Langs de grote oude kas is een dakgoot aangelegd met een watertank van 1000 liter. Een goede aanvulling op het kraanwater. We willen nog een waterpomp plaatsen naast de Praamgracht.
- De drie grote informatieborden zijn in een nieuw actueel jasje gestoken. Ze zien er fris en uitnodigend uit. Dank aan Els en Hilde.
- Van de IVN Natuurgids opleiding, die nu loopt met 30 cursisten, gaan 5 cursisten de kwekerij/boomgaard benutten als onderzoeksgebied. Zij zullen gedurende 4 seizoenen veel gaan waarnemen en inventariseren, waaronder de status van de biodiversiteit.
- In de kas is inmiddels voorgezaaid voor de moestuin en de bloemenpluktuin. De pluktuin zal er komende zomer nog mooier bijstaan.

- In april zullen we de broeihoop voor ringslangen opnieuw opzetten (vorig jaar 67 eieren) en een bijenburcht aanleggen.
- Goed te zien is hoe onze buren, de Herenboeren, vorderen met de aanleg van grote boomgaarden. Palen, draad en irrigatie zijn bijna klaar. Eind april komen de eerste fruitbomen uit de koelcel.

Rond de walnoot is een boombank geplaatst.

- De 15 open dagen van dit jaar staan vermeld op www.ivn.nl/afdeling/eemland en www.paleissoestdijk.nl. Zaterdag 15 april (10.30 – 15.00 uur) is onze eerste open dag. Alles komt tot leven. Hopelijk is er veel bloesem te zien. Er is een kinderactiviteit en de uilenwerkgroep gaat de uilenkast inspecteren en schoonmaken. We heten iedereen welkom.

Bijensterfte onder honingbijen: wat is er aan de hand?

Piet van Dijk

- Opeens buitelen de nieuwsberichten over elkaar heen, na een eerste publicatie in Trouw over **bijensterfte** onder honingbijen. Veel imkers zijn hun bijenvolk kwijt: of de bijen zijn verdwenen of ze werden dood aangetroffen in de bijenkast. Mij overkwam hetzelfde: mijn twee bijenvolkjes hebben de winter niet overleefd. In december zag ik ze op mooie dagen nog rondvliegen, eind februari was alles dood. Wageningen Universiteit gaat op zoek naar de oorzaken.
- Een van de meest gehoorde verklaringen is dat het vorig jaar erg droog was, waardoor er minder nectar en stuifmeel kon worden opgeslagen door de bijen. Wat dat eerste betreft: de meeste imkers die te maken hebben met bijensterfte, hadden meer dan genoeg gevulde honingraten in de kasten. Er was inderdaad wat weinig stuifmeel, maar stuifmeel wordt vooral gebruikt om larven te voeden in het voorjaar.
- Een andere veel gepubliceerde reden is dat de imkers hun volken niet met mierenzuur hebben behandeld (of het biologisch vriendelijke thymovar) waardoor de **varroamijt** vrij spel had. De varroamijt is rond 1983 vanuit Zuid-Korea naar Europa gekomen en heeft sindsdien het continent veroverd. Vrijwel elke imker heeft te maken met varroamijt, hoewel er de laatste jaren steeds meer verhalen zijn over bijenvolken die geen last meer hebben van de varroamijt.
- Maar er zijn nog veel meer andere bedreigingen van de honingbij, zoals onderstaande powerpointsheet laat zien. Een aantal vermelde ziektes ontstaan door bacteriën of virussen. Zo kunnen ook andere bijenvolken een volk 'overvallen' door honing weg te roven. Onderaan staat de bijenluis, wel een plaaggeest, maar niet destructief voor de bijen.

Ziektes, vijanden en bedreigingen

Bijenwolf met prooi

Varroa destructor Distribution

De kleine kastkever

De **varroamijt**
(**varroa destructor**)

Nosema
Wasmot
Vuilbroed, steenbroed
Kalkbroed, zakbroed
Roer
Hoortjesziekte
Vliegspierontarding
Verdwijnziekte
Mens: gif, monocultuur
Afkoeling
Geen vitamine B1
Microplastics
Mieren
Muizen
Spinnen
Andere bijen
Mieren
Wespen (bijenwolf)
Hoornaars
Vogels (spechten)
Bijenluis

Hieronder staan artikelen uit De Grote Ratelaar van het IVN Heuvelrug en Kromme Rijn.

De wolf

TEKST EN FOTO'S: ERIK GRUYS EN ANTON ULTEE

De wolf (*Canis lupus lupus*) is in ons land een interessante nieuwkomer, die via Duitsland ons land is binnengekomen. Velen van ons kijken er naar uit er een op locatie te kunnen zien, maar het is een schuw en slim dier. Je mag blij zijn als er een op een wildcamera is vastgelegd, een poosje achter een fietser loopt, of je op de Hoge Veluwe in de weg zit. De kans er een in het veld te zien te krijgen of te kunnen fotograferen is echter nog steeds erg klein.

De Euraziatisch Grijze wolf werd ooit via menselijke domesticatie de stamvader van al onze hondenrassen inclusief de wilde Australische dingo (op basis van DNA-onderzoek, naar mondelinge mededeling van Antoon van Hooff). Mensen hebben wolven altijd geadoreerd, maar tegelijkertijd tot bijna uitroeiing bejaagd. Het is namelijk een dier dat niet "matcht" met de door mensen gehouden landbouw-huisdieren. Deze wolf geeft intussen in ons land veel dierenleed, niet alleen bij wild, maar ook bij de gehouden landbouw-huisdieren.

Het risico om als mens gebeten te worden door een wolf is klein, maar wolven kunnen besmet zijn met het Lyssa-virus en dat geeft dan problemen. Varianten van dit virus

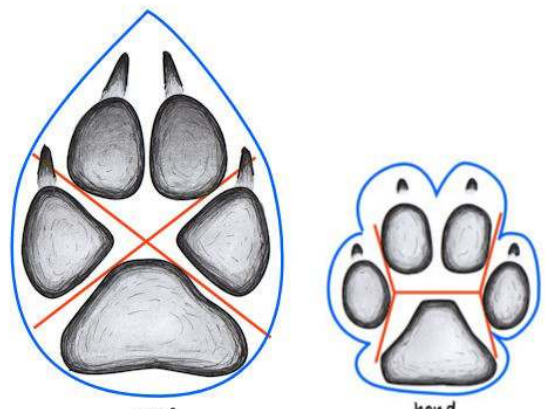
Wolvin met een gebit als een flinke herdershond

komen bij ons bij vleermuizen voor en het is de verwekker van hondsdolheid (rabiës). Louis Pasteur (1822 – 1895) ontdekte en ontwikkelde een effectief vaccin tegen hondsdolheid.

Elke maand gaan we – als fotomaatjes – op pad. Dit keer wilden we een wolf spotten.

We hebben een excursie vroeg in de morgen kunnen maken naar een terrein waar wolven zich ophouden. Omdat het regende waren de omstandigheden weliswaar onaangenaam, maar optimaal voor het gestelde doel: wolven zien en foto's maken.

Eigenlijk zou voor een volgende excursie het doel moeten zijn om in het kader van prooi de samenwerking tussen de raaf en de wolf te bekijken en vast te leggen. Aangenomen wordt dat raven vanuit de lucht mogelijke prooidieren spotten en de wolf daarop attenderen. Omgekeerd kan een raaf zich te goed doen aan de restanten van een door de wolf half-opgegeten prooidier. Het is niet ondenkbaar dat door de groeiende raven-aantallen – waarvan er diversen in het oosten van de Utrechtse Heuvelrug door ons zijn waargenomen – en de uitbreiding van het aantal wolven in ons land, de kansen voor een dergelijke excursie dicht bij huis zelfs gaan toenemen.

Afbeelding: Weylin Tracking

De fotogenieke das zelf vastleggen, maar hoe dan?

TEKST EN FOTO'S: ERIK GRUYS EN ANTON ULTEE

Het is geweldig om tijdens een wandeling een vos te ontmoeten, maar je gaat uit je dak bij het zien van een das (*Meles meles*). Daarom zijn we er altijd op gespitst als we mogelijke dassenburchten tegenkomen. Dat zijn grote holen omgeven door hopen uitgegraven zanderige grond, die je vaak ziet langs holle wegen in Zuid-Limburg, maar ook dichtbij, binnen ons rayon, in de uitlopers van de Utrechtse Heuvelrug, komen ze voor (bijvoorbeeld in Leersum).

Leefgebied

Als je een terrein verdenkt van bewoning door dassen, dan kun je zoeken naar graafgaatjes waarin fecaliën gedeponeerd zijn. Dassen maken veel kleine “wroet-plekken” als ze op zoek zijn naar wormen. Dassen zijn tevens hygiënische dieren die buiten de burcht latrines aanleggen. Ze plaatsen fecaliën in de gaten in de omgeving van een bewoonde burcht.

Twee holen in het talud van een holle weg in Zuid-Limburg. Waarschijnlijk gaat het hier om twee uitgangen van een grote burcht die door dassen is uitgegraven.

Veelal worden door zoogdierfanaten op dergelijke plaatsen wildcamera's opgehangen om de dassen te kunnen “vangen”. Veel leuker is het om de dieren zelf direct in het veld te kunnen zien rondscharrelen. Dat is goed mogelijk op plaatsen waar ze zich gevestigd hebben en dat begint als het donker wordt en eindigt kort na zonsopkomst. Maar het kost wel enige inspanning om het das-spotten succesvol af te ronden.

Het beste kan men 's zomers op pad gaan, dan zijn de nachten kort en rond 21.00 uur begint een dassenmaag te

Volwassen das bij morgenlicht. Nu kan men goed het kleurenpatroon met een grijs lichaam en zwart-witte kop waarnemen. De kleine ogen, die donker van kleur zijn, bevinden zich in het laterale kopzwart. Dergelijke dieren kunnen, afhankelijk van de wind, soms tamelijk dichtbij komen, omdat ze een slecht zichtvermogen hebben.

De locatie van de donkere ogen is met een zwarte achtergrond lastig goed in beeld te brengen.

knorren. In de winter is de kans een das te spotten minimaal. De das houdt weliswaar geen winterslaap, maar wel een winterrust. En de nachten zijn dan lang en vaak donker.

Een das is een marterachtige, een van de grotere. Carl Linnaeus dacht aan een beer en noemde de das: *Ursus meles*. Het is een sociaal dier; in een burcht wonen vaak hele families. En soms zelfs samen met andere diersoorten als een vos.

Een kleine tank gecamoufleerd als molshoop

Een foeragerende das trekt een spoor door een weiland als een bewegende grote molshoop. Dassen hebben geen goed zichtvermogen, maar wel uitstekende reuk en gehoor. Op zoek naar eten wroeten ze zich een weg door het gras, waarbij men aanvankelijk denkt met een flinke molshoop van doen te hebben. Maar deze beweegt. Slechts af en toe komt de kop naar boven en kan men de zwart-witte kop-aftkening van een das gewaar worden.